

art

Hiwa K

AMVK

Pieterjan Ginckels

Adel Abdessemed

Dirk Braeckman

William Ludwig
Lutgens

Aurélien Froment

Panamarenko

22 februari 2018

België 7,00 € / P608043 / Nederland 8,00 €
verschijnt maandelijks, niet in augustus /
chaque mois, pas en août / monthly, not
in August

over hedendaagse kunst in België en
omgeving / d'art contemporain en
Belgique et ses environs /

'We moeten aanvaarden dat het einde nabij is'

"Het einde van de mensheid nadert. Wat kunnen we er nu nog aan doen?", stelt Hiwa K (°1975, Koerdistan, Irak). "We voelen ons daar schuldig over, maar dat legitimeert ons luxueus verder te leven ten koste van de planeet en heel veel mensen. We liegen als we zeggen dat we onze levenswijze veranderen. Dat doen we niet. Na jaren intensief bezig zijn met kunst, besef ik dat kunst geen verandering teweegbrengt. Ik maak zelfs 'politieke kunst'. Ik leef in Europa waar we in een wondermooi aquarium vertoeven. En met mijn werk decoreer ik slechts de façade van het kapitalisme." Tijdens ons gesprek is zijn tentoonstelling in het S.M.A.K. in Gent nog in volle opbouw.

Indra DEVRIENDT

Het is even slikken bij het horen van deze straffe uitspraken. Hoe voelt het dan voor Hiwa K om in het S.M.A.K. nog een tentoonstelling te maken? "Oké, ik maak er iets goeds van", aldus Hiwa K. "Ik zeg niet dat ik kunst zal opgeven, misschien ben ik er wel nooit mee bezig geweest. Mijn kunst is eerder vijf voor kunst (allusie op 'vijf voor twaalf', id): Ik neem mijn praktijk liever een debat dan kunst."

Zijn oeuvre omvat sculpturen, installaties, video's en performances. Hiwa K stelt zich daarmee kritisch op tegenover de huidige samenleving vanuit zijn bekommernis dat het niet goed gaat. Zijn werk gaat onder meer over immigratie, de Koerdische samenleving, oorlog, kapitalisme en individualisme in een vrije-markteconomie. Persoonlijke herinneringen, verhalen van vrienden, familie of tradities zijn vaak het vertrekpunt om politieke kwesties, wantoestanden of sociale confrontaties aan te kaarten. Met zijn kunst wil hij vragen oproepen en hoopt hij aanvankelijk op verandering.

Hiwa K moest in de jaren 90 tijdens de Tweede Golfoorlog zelf zijn land ontvluchten omwille van politieke redenen. Identiteit en ervaringen als immigrant vormen een belangrijk onderdeel van zijn oeuvre. Sinds zijn deelname aan de 56ste Biënnale van Venetië in 2015 en aan Documenta 14 in Kassel en Athene in 2017 kreeg zijn werk internationale bekendheid. Vorig jaar exposeerde hij in De Appel in Amsterdam. Nu toont hij in het S.M.A.K. een selectie werk van de voorbije tien jaar.

Creatieproces

Zijn kunstwerken geven een open kijk op de geschiedenis en bieden de mogelijkheid om die steeds weer te herschrijven. "Alles verandert steeds", vindt Hiwa K. "Ik ben geen kunstenaar die ergens afdaalt. Ik wijs niet met de vinger, maar raak het wel aan. Ik ben al vertrokken, maar nooit aangekomen met mijn werk." Het creatieproces is belangrijker dan de verhalen en anekdotes die bij zijn werk horen. Zijn projecten kunnen telkens weer herwerkt worden en bieden geen afgewerkt product. De opstelling van deze tentoonstelling maakt het traject tussen kunst en creatie zichtbaar. "Het is geen vast parcours, maar een zone waar hij zijn werk toont", aldus senior curator Martin Germann. "Hij kantelt of draait situaties om en creëert zo ruimte voor mogelijkheden."

Hiwa K zet daarbij spelelementen, zijn lichaam en muziek in. Het eerste werk bij het betreden van de tentoonstelling is 'For a Few Socks of Marbles' (2012), dat gaat over het verschil in knikkeren tussen Koerden en Arabieren. Aan de hand van diagrammen visualiseert Hiwa K beide spelstrategieën. In de video 'Mooncalendar' (2007) bevindt hij zich in het Amna Surakagevangeniscomplex in Irak, waar het voormalige regime politieke gevangenen martelde en dat nu een Museum van oorlogsmisdaden is. Hij voert enkel met zijn voeten een flamencodans uit. Zijn hielen volgen het ritme van zijn hartslag. "Ik zie 'Mooncalendar' als een repetitie voor een niet uitgevoerde performance", zegt Hiwa K. In de video 'This Lemon Tastes of Apple' (2011) documenteert Hiwa K een anti-regeringsdemonstratie in een fase van de Arabische lente die weinig aandacht trok in het Westen. Bijzonder is dat hij deel uitmaakt zonder te participeren. Hij fungeert eerder als een katalysator of intermediair.

In het S.M.A.K. toont Hiwa K geen nieuwe productie. Hij brengt eerdere werken in een andere samenstelling of versie. "Veel van mijn werken fungeren als instrumenten waarmee ik telkens op een andere manier kan spelen. Mijn werk is nooit af. Ik laat kopers een contract ondertekenen waarin staat dat ik het werk altijd kan veranderen."

Het is de eerste keer dat hij 'The Bell Project' (2007-2015) en de zandsculptuur 'What the Barbarians did not do, did the Barberini' (2012) in dezelfde ruimte toont. De klok is gegoten uit militair afval uit de oorlog tussen Irak en Iran en beide Golfoorlogen. Het reliëf

dat de klok versiert, is gemaakt op basis van oude kunstwerken die door conflicten in het Midden-Oosten vernietigd zijn. De zandsculptuur verwijst naar een methode om gietvormen in zand te drukken. Het filmmateriaal toont het creatieproces, maakt de verbinding tussen beide werken duidelijk en versterkt het onafgewerkte karakter. "Afzonderlijk lijken het aangekomen werken, maar samen beschouw ik ze als tijdelijke vormen waar ik nog aan kan verder werken."

In zijn werk zijn beslissingen van en samenwerkingen met anderen cruciaal. Ze vormen de basis om zelf werk te maken. Een voorbeeld daarvan is 'Qatees' (2009). Het gaat om antennes die een man zelf gemaakt heeft om naast de officiële signalen van de regering ook andere (officieuze) bronnen te kunnen horen. "Ik ben zoals een vroedvrouw", vertelt Hiwa K. "Alles bestaat al. Ik help enkel om het te laten gebeuren en ik organiseer het. Ik kom een situatie tegen en breng slechts bestaande zaken samen. Er komt niets uit mijn eigen inspiratie. Ik pak het enkel op een bepaalde manier aan."

Plaatseloosheid

Hiwa K maakt in zijn werk geen onderscheid tussen het Oosten en het Westen. Alles is met elkaar verbonden. "Door het territorium tussen het Oosten en het Westen op te heffen, zoek ik hoe je nieuwe mogelijkheden kan creëren", vertelt hij. Hiwa K spreekt liever over plaatseloosheid dan over begrenzingen. Hij benoemt dat met horizontaliteit en verticaliteit. "Deze begrippen winnen steeds meer aan belang doordat de wereld geleidelijk aan onleefbaar wordt", duidt hij. "Je ziet dat in hiërarchieën onderling. De wereld maakt hoe langer hoe meer plaats voor de elite en de rijke mensen. Ze hebben de tendens om macht uit te oefenen en kijken van bovenaf. Zo kunnen ze gemakkelijk en precies hun doel bereiken. We respecteren altijd de hogere klasse en kijken neer op de lagere. Dat wijst op die verticaliteit. De oorlog tussen Irak en Iran was een horizontale oorlog omdat ze min of meer wapens kochten van dezelfde landen. Maar wanneer de Verenigde Staten tegen Irak vochten, werd het een verticale oorlog. Bijvoorbeeld omdat de Irakese wapens de Amerikaanse vliegtuigen niet bereikten."

Die horizontaliteit versus verticaliteit is ook terug te vinden in de video-opname van zijn performance 'Pin-down' (2017), een intellectuele worstel sessie tussen Hiwa K en Bakir Ali, een Koerdisch-Iraakse filosoof en schrijver. In zijn werk 'View From Above' (2017) moet een man genaamd K zijn stad gedetailleerd beschrijven om immigratieambtenaren te overtuigen hem politiek asiel te verlenen. K wordt niet geloofd omdat de verticale blik

van de ambtenaar die de stad enkel van een kaart kent anders is dan de horizontale beschrijving van K die er woonde.

"Muziek uit het Oosten is horizontaal, want het is melodisch gebaseerde muziek", weet Hiwa K. "Je speelt één toon per keer. Maar westerse, kerkelijke muziek is op akkoorden gebaseerde muziek. Bij akkoorden zijn er op zijn minst drie tonen boven elkaar geplaatst, zoals in 'The Bell Project' waar het geluid van de bel is afgestemd op een akkoord. Ik speel zelf flamencogitaar en daar vinden de verticaliteit van de akkoorden en de horizontaliteit van de melodie elkaar. Ze verdragen elkaar."

Overgangperiode

"De bevolkingspopulatie groeit, er is meer oorlog om komst en de grootste catastrofe is het klimaat", stelt Hiwa K. "Afrika en het Midden-Oosten zullen branden. Niemand kan daar over dertig jaar nog wonen, waardoor een half miljard mensen zich zal moeten verplaatsen. Het zal er snel zijn. Experten bevestigen dat. In de jaren zestig konden we nog iets aan de klimaatsproblematiek veranderen, maar wat kunnen we nu nog doen? We doen in het Westen zogenaamd iets, maar dat is niet zo. Het wordt enkel slechter. Ik spreek over noodgevallen. Vandaag zij, morgen wij. We hebben zo veel gewonde mensen dat er nood is aan verplegers, niet aan soldaten. Ook kunst is waardeloos. Als kunstenaar voel ik dat mijn gereedschap niet scherp genoeg is. Ik zie de leegheid van mijn kunstwerken, namelijk in de manier waarop ze de wereld niet beïnvloeden of aanzetten tot verandering. Tot voor kort keek ik er helemaal anders naar. Nu zit ik vast en ik weet niet wat ik moet doen. Ik bevind mij in een overgangsfase en ik twijfel aan mijn werk. Misschien ga ik ermee verder of vind ik een goede manier om te stoppen."

Boemerang

"Sinds twee jaar kan ik van mijn werk leven. Ik ben nu op een punt dat ik industrieel zou kunnen produceren en een team kan aanpakken om op de vraag van mijn werk in te gaan, maar dat kan ik niet." Hiwa K is zich bewust van zijn positie als westerse kunstenaar en is ook een onderdeel van de maatschappij en systemen die hij bekritiseert. "Ik ben heel blij om niet meer in oorlogsgebied te vertoeven en te genieten van de luxe hier, maar het voelt niet juist. In Europa zorgt iedereen voor zichzelf en zijn we individualistisch. Wij doen symbolische veranderingen. Zo betalen we onze rekeningen en overtuigen we onszelf dat we iets goeds doen. Zo zitten wij hier nu ook gezellig te praten met een koffie. Maar eigenlijk doen we niets en luisteren we slechts naar onszelf. Noem mij één klein ding wat we al deden in het Westen om iets te veranderen op wereldschaal."

De overgangsfase van Hiwa K uit zich in weinig produceren, zelden tentoonstellingen maken en zich op zijn innerlijke zijn te richten. "Ik voel me veel beter wanneer ik niet meer vecht. Het geeft rust. We ervaren nu nog een fijne periode, maar we moeten toegeven dat het steeds slechter gaat met onze planeet. Ik probeer om bewuster te ademen en ik denk dat leren om lief te zijn voor elkaar het laatste is wat we nog kunnen doen."

'Moon Calendar' tot 13 mei in S.M.A.K., Jan Hoetplein 1, Gent. Open di-vr van 09u30-17u30u en za-zo van 10-18 u. www.smak.be

COLUMN

Jef

Lap, weer een Jef dood. Na Jef Lambrecht: Jef Geys dit keer. Als Kleine Kunstcollectieur had ik de eer hem persoonlijk te mogen kennen en, nog straffer: toegelaten te worden tot zijn heilige archief en atelier in Balen, waar al zijn werken & prestaties secuur en numeriek bijgehouden en gedocumenteerd werden.

Jef Geys was een bijzonder man: had een gezonde hekel aan galeriehouders, verzamelaars, recensenten, curatoren en andere kunstverneukers, want haast iedereen ging vooral voor Geld, Erkenning & Roem, en niet voor de enige, ware kunstenaarsattitude: een welgemeende fuck you.

Ik ken geen kunstenaar die zo sterk het lokale met het globale kan verbinden: vanuit zijn 'terroir' in Balen trok Geys de wijde wereld in. Het was op zijn weide dat ene Panamarenko in 1971 probeerde om een zeppelin (de 'Aeromodeller') de lucht in te krijgen, richting Sonsbeek (lukte dus niet). En het was in het Braziliaanse Sao Paolo dat hij in 1991 een replica maakte van de modernistische villa Wintermans, eigendom van rijke sigarenfabrikanten in zijn eigen honk Balen, en het openstelde ten behoeve van de bewoners van de favela's. Inge Godelaine ging in 2006 op zoek naar de restanten, en filmde de ruïne. Het leven is nooit eenvoudig geweest.

Geys had ook zijn eigen 'deuxièmes bureaux': een vaste tafel in een café in Leopoldsburg (voor de bezoekers die zijn woning in Balen niet binnen mochten), een tafel in het buffet van het Centraal Station in Antwerpen, een bureau in de Kunsthal Lophem en nog een paar plekken. Daar ontving hij de vermaledijde galeriehouders, verzamelaars, recensenten, curatoren en ondergetekende, om keihard te onderhandelen tot hij ze allemaal bij hun ballen had (met vrouwen ging hij heel anders om. Al zijn assistenten waren vrouwen.)

In 2009 plaatste Jef Geys twee advertenties in H ART, één in het Engels, één in het Nederlands. Daarin stelde hij: '1ste Mei 2009. Gezien het feit dat ik deze maand 75 word en dat de eindstreep dichterbij komt, ga ik nog maar eens recht zitten en beslis: vanaf nu kan u bij deze personen (waar ik in het verleden mee gewerkt heb) terecht om uit de verzameling van de vzw Cultuurcentrum (zijn eigen vzw, JG) werken te verwerven.' Volgt een lijst van 17 individuen, waarbij hij man en paard noemt van mensen die hij (nog) vertrouwt in de opvolging en koestering van zijn oeuvre. Er zit geen enkele instelling bij. Het tegendeel had me verbaasd.

Nog een herinnering: een persopening in een niet nader te noemen museum (Jef Geys ging nooit naar officiële openingen). Een journaliste vroeg hem om een interview. "Nee, dat doe ik nooit". De journaliste: "Is dat niet een beetje elitair, die attitude?". Jef Geys: "Interview de kunst, niet de kunstenaar."

Ook met H ART had Jef Geys overigens een moeilijke relatie, omdat hij vond dat dit blad vooralsnog te lankmoedig was/is tegenover de al genoemde kunstmarkt en de instituten. Discussies over hoe het dan wel moest: de lange mars door de instellingen, dan wel de korte mars door de puinhopen bleken even vooralsnog overloos. Maar met zo'n man geef je niet op. Elk weerzien met Jef Geys was een schop in de ballen. Het waren rake, leerrijke schoppen. En het is duidelijk, ook voor een Kleine Kunstcollectieur, dat de strijd niet gestreden is, opportunisme giert om de hoek. Dat verdient dit keer een eenvoudige blended Scotch Whisky, namelijk een Cutty Sark, in deze harde tijden.

Jordi GEIRLANT

Hiwa K, installatiezicht 'Moon Calendar', foto: Dirk Pauwels